

De stilte van het ongesproken woord

door Nel Casimiri

Bij uitgeverij In de Knipscheer is onlangs een boek over drie Surinaamse dichters gepubliceerd. Het zijn de dichters van het eerste uur in het Sranan en Sarnámi, talen van Suriname. En terwijl ik dit schrijf, klinkt om mij heen de muziek en de woorden uit het boek, de gedichten zijn op muziek gezet en worden gezongen en voorgedragen op muziek. Het is dus een boek met een dvd, zodat je de poëzie niet alleen ziet en leest, maar ook hoort.

Het is een heel bijzonder boek. Na een voorwoord van Ismene Krishnadath en een inleiding van Cynthia Abrahams, de samensteller van de teksten, volgt een tweede inleiding door Dave MacDonald over de muziek, samen genoeg om je nieuwsgierig te maken.

Het boek is in drieën verdeeld: eerst Trefossa, dan Shrinivási, daarna Dobru. Elk onderdeel begint met een prachtige zwart-wit foto van de dichter, dan wat foto's uit de familiealbums en daarna een korte biografie. Na die biografie volgen steeds drie interviews met bekende Surinamers over hun ontmoetingen, letterlijk en figuurlijk met de betreffende dichter. Dat zijn dus heel persoonlijke herinneringen. Dan volgen een aantal gedichten, steeds in twee talen. Bij Trefossa en Dobru in het Sranan en Nederlands, bij Shrinivási in het Sarnámi en het Nederlands. Die gedichten worden vergezeld van een analyse/uitleg. En elk hoofdstuk eindigt met een partituur van een van de gedichten. Ten slotte volgt een korte biografie van de biografieschrijvers, de geïnterviewden, de componisten en de musici.

Dit is een boek waarin de samenstellers heel veel informatie bijeen wilden brengen, hun liefde voor de talen van Suriname wilden uiten, hun bewondering voor deze dichters die zo veel hebben gedaan om de talen van Suriname een eigen statuus te geven en de mensen trots te maken op hun eigen taal en cultuur. Dat alles is alleen mogelijk geweest door de knappe opmaak van Henk Tijbosch en de prachtige foto's van Antoinette van Maarschalkerwaart. Ik vind dat deze twee ook een plaatsje verdiend zouden hebben in de Wie is wie-pagina's.

Trefossa

Trefossa (1916-1975) is de dichtersnaam van Henri Frans de Ziel. Na de mulo ging hij naar de kweekschool en werd in 1934 onderwijzer. In 1953 ging hij naar Nederland om te studeren voor bibliothecaris en behaalde tegelijkertijd zijn hoofdakte. Terug in Suriname kreeg hij de leiding van de bibliotheek van het Cultureel Centrum Suriname en daarna werd hij directeur van die instelling. Maar al spoedig stond hij weer voor de klas. Hij was leraar in hart en nieren. In 1965 behaalde hij de l.o.-akte Nederlands.

Trefossa was de eerste die liet zien dat het Sranan een literaire taal kon zijn met poëzie op een hoog niveau. Her en der waren enkele gedichten in het Sranan verschenen, maar de dichtbundel 'Trotji' van Trefossa was de eerste gedichtenbundel in het Sranan. Een geliefde dichtvorm van hem was het sonnet. Trefossa is ook de bedenker van het woord 'Srefidensi' (onafhankelijkheid) en hij schreef het tweede couplet van het Surinaamse volkslied.

Shrinivási

Shrinivási (1926 tot heden) is het pseudoniem van Martinus H. Lutchman. Hij werd geboren uit Hindoestaanse ouders, maar werd katholiek opgevoed. Hij groeide op te Kronenburg, een voormalige plantage aan de Commewijnerivier, een gemeenschap van kleine landbouwers. De omgangstaal was daar het Sarnámi, maar thuis werd Nederlands gesproken. Toen hij negen jaar oud was ging hij naar een internaat voor Hindoestaanse jongens in Paramaribo. Ook Shrinivási werd onderwijzer. In 1951 vertrok hij naar Curaçao waar hij tot 1964 in het basisonderwijs werkte. Daar haalde hij de hoofdakte waar hij veel Nederlandse poëzie leerde kennen. Door zelfstudie verdiepte hij zich in het Hindi. Op Curaçao ontdekte hij zijn dichterschap. Hij hield niet van strakke vormen en koos voor een vrije vorm. Terwijl hij nog op Curaçao woonde, publiceerde hij in Suriname zijn eerste dichtbundel 'Anjali'. Voor die bundel bedacht hij het pseudoniem Shrinivási, een samentrekking van Shrinam nivási (bewoner van Suriname) maar het kan ook gelezen worden als Shri nivási (edele bewoner).

Na Curaçao woonde Shrinivási in Nederland, daarna ging hij terug naar Suriname, was lid van de schrijversgroep Moetete, die ook een

gelijknamig tijdschrift uitgaf, en momenteel woont Shrinivási weer op Curaçao. Hij heeft grote reizen gemaakt door Zuid-Amerika en door India en overal schreef hij poëzie.

R. Dobru

R. Dobru (1935-1983) werd als Robin Ewald Raveles in Paramaribo geboren als oudste van een gezin met zeven kinderen. Na het faillissement van zijn vader ging het gezin naar de plantage Agila en bleef Robin bij zijn oma in Paramaribo omdat hij naar school moest. Hij maakte kennis met het leven op de achtererven van Paramaribo en dat zou een grote rol gaan spelen in zijn latere werk. Al vanaf zijn schooltijd werd hij Dobru (dubbel) genoemd wegens zijn initialen: R(obin) R(aveles) en als schrijver wilde hij een naam die niet al te Nederlands klonk. Hij ging naar de scholen van de Evangelische Broedergemeente en na de mulo naar de AMS. Al op de middelbare school schreef Dobru gedichten en bijvoorbeeld het toneelstuk 'Engel', dat werd opgevoerd. Na de AMS studeerde hij rechten aan de Surinaamse Rechtsschool. Dat was een parttime opleiding en hij werkte daarnaast als ambtenaar bij het ministerie van Sociale Zaken. Dobru sloot zich aan bij de culturele vereniging 'Wiee Eegi Sani' en richtte de politieke partij PNR (Partij Nationalistische Republiek) op. Door een pamflet tegen de regering Pengel werd hij geschorst van de rechtsschool, ontslagen als ambtenaar en ging hij de gevangenis in. Na zijn ontslag uit de gevangenis besloot hij fulltime schrijver te worden. In de jaren die volgden schreef hij zijn belangrijkste verhalen en gedichtenbundels. Dobru richtte samen met Thea Doelwijt, Benny Ooft en Jozef Slagveer de schrijversgroep 'Moetete' op. Dobru schreef aanvankelijk in het Sranan maar later gebruikte hij ook het Surinaams-ederlands en het Engels. Dat laatste in zijn gedichtenbundel over zijn reis naar India.

Muziek

Poëzie is niet alleen een hoeveelheid woorden met een speciale betekenis, het is gevoel, klank, ritme, maar vooral de combinatie van dat alles. Geert Koefoed verwoordt dat als hij vertelt dat ze de Nederlandse gedichten van Shrinivási in het Sarnámi vertaalden met een harmonium erbij en hoe Dave Mac-Donald tegelijkertijd een melodie componeerde voor zo'n gedicht. Klank, ritme en woorden samen geven de betekenis. En de stilte tussen die woorden zijn deel

van de compositie. Gedichten moeten gehoord worden. Er is al vaker een muzikale vertolking van de gedichten van Trefossa, Shrinivási en Dobru verschenen maar deze keer is het een groot project geworden onder leiding van Dave MacDonald: gedichten van de drie bekendste Surinaamse dichters in het Hindi, Nederlands, Sranan, Sarnámi en Engels wisselen elkaar op de dvd af, soms voorgedragen, soms gezongen, in allerlei muziekstijlen: jazz, gospel, blues en rap. Het is een prachtige dvd geworden die in het boek, als deel van het boek, mee verschijnt.

Curaçao

Waarom is dit boek ook voor Curaçao belangrijk? Er zijn heel veel lijnen te trekken van Suriname naar Curaçao: de gezamenlijke koloniale tijd, maar in de eerste plaats de liefde en de strijd voor de eigen taal. De ontkenning eerst van de waarde van die taal, de jonge dichters die lieten zien dat die taal wel degelijk prachtige poëzie kon voortbrengen, de muziek die zo'n grote rol speelt in die taal. En natuurlijk Shrinivási die weer op Curaçao woont, hier gedichten schrijft en hier op Curaçao publiceert.

Boekpresentatie

Volgende week wordt het boek op Curaçao aan het publiek gepresenteerd. Op het programma staat een inleiding, een vraaggesprek met de dichter Shrinivási en het genieten van enkele fragmenten uit de dvd. Nadere datum wordt bekendgemaakt. De activiteit is bij club JPF te Mundo Nobo. Toegang gratis.

Bron: *Antilliaans Dagblad (Literatuur blz. 14 + 15)*, dinsdag 17 juni 2014